

16. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI // Голос України від 09.04.2011 – № 65.

17. Чухлебов І.О. Інформаційно-правові відносини у сфері кадрової політики органів публічної адміністрації. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2016. № 4 (76). С. 146–156. С. 148–149

18. Швець М.В., Калюжний А.М., Гавловський В.С., Цимбалюк В.О. Інформаційне законодавство України: концептуальні основи формування. Право України. 2001. № 7. С. 88.

19. Яременко О.І. Інформаційні відносини як предмет правового регулювання: теоретичний аспект. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. С. 156–161.

20. Яременко О.І. Правова ідентифікація суб'єктів владних повноважень в системі інформаційних відносин. Інформація і право. № 3 (15). 2015. С. 11–18.

КАПІТАНЕНКО Н. П.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри менеджменту
організацій та управління проектами
(Запорізька державна інженерна академія)

УДК 342.9

ПІДСТАВИ ДЛЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У статті проаналізовано підстави для адміністративної відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності та встановлена їхня правова природа. Проведено аналіз законодавства і результатів правозастосовної практики. Визначено особливості підстав для адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, підстави для адміністративної відповідальності, інтелектуальна власність, порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності.

В статье проанализированы основания для административной ответственности за нарушение прав в сфере интеллектуальной собственности и установлена их правовая природа. Проведен анализ законодательства и результатов правоприменительной практики. Определены особенности оснований для административной ответственности за нарушение прав на объект права интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: административная ответственность, основания для административной ответственности, интеллектуальная собственность, нарушения прав на объект интеллектуальной собственности.

The article analyzes the grounds for administrative responsibility for violation of rights in the field of intellectual property and establishes their legal nature. The anal-

ysis of legislation and results of law enforcement practice has been carried out. The peculiarities of the grounds of administrative responsibility for infringement of rights to the object of intellectual property rights are determined.

Key words: administrative liability, grounds for administrative liability, intellectual property, infringement of rights to intellectual property object.

Вступ. Сучасний цивілізаційний розвиток характеризується посиленням значення результатів інтелектуальної діяльності в усіх сферах суспільства. Рівень економіки високо-технологічних держав свідчить про те, що вирішальним чинником інноваційної економіки є об'єкти права інтелектуальної власності. Водночас економіку країни неможливо уявити без системи правової охорони результатів творчої інтелектуальної діяльності.

Трансформація адміністративного права в контексті створення умов для служіння держави інтересам громадян шляхом всебічного забезпечення пріоритету їхніх прав, свобод та законних інтересів [1, с. 5] передбачає врегулювання з таких же позицій відносин і щодо інтелектуальної власності. У межах становлення законодавства України в контексті євроінтеграційних процесів особливої актуальності набуває питання вдосконалення механізму охорони і захисту прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Різні аспекти адміністративної відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності відображено в працях таких учених, як: В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, І.Л. Бородін, В.В. Галунько, В.С. Дроб'язко, В.О. Жаров, Р.А. Калюжний, І.Ф. Коваль, А.Т. Комзюк, О.М. Мельник, О.М. Пастухов, С.А. Петренко, Н.В. Троцюк, Р.Б. Шишка, О.О. Штефан та ін.

Постановка завдання. Мета статті полягає у встановленні правової природи підстав для адміністративної відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності та визначенні їхніх особливостей на основі аналізу нормативно-правових актів, наукових джерел та результатів правозастосовної практики.

Результати дослідження. Адміністративна відповідальність як різновид юридичної відповідальності має підстави для настання. Термін «підстави» означає «причину, достатній привід, який виправдовує що-небудь» [2, с. 478]. У теорії адміністративного права відсутня єдина думка щодо підстав для адміністративної відповідальності. Окремі правники вважають підставою для адміністративної відповідальності наявність протиправної винної дії або бездіяльності, що порушує встановлене адміністративно-правовою нормою правило і не приводить до кримінальної відповідальності [3, с. 290], інші фахівці – наявність у діях особи складу проступку [4, с. 135]. Теоретичні дослідження інституту адміністративної відповідальності та сучасна юридична практика вказують на те, що така відповідальність настає за порушення лише тієї адміністративної норми, яка передбачає відповідні санкції з урахуванням статусу суб'єкта проступку [5, с. 78; 6, с. 253].

Аналіз особливостей адміністративної відповідальності надає можливість визначити три підстави для її настання, які варто розглядати як комплексне утворення, як поєднання трьох складових елементів – нормативних, фактичних та процесуальних підстав, на думку одних адміністративістів [7, с. 76], або як фактичних, юридичних і процесуальних підстав, з погляду інших учених [4, с. 136]. Варто зауважити, що для настання фактичної адміністративної відповідальності необхідна наявність підстав у зазначеній послідовності, тобто спочатку має бути норма, яка встановлює обов'язок та санкцію в разі її невиконання, потім – протиправне діяння, а за наявності норми права та неправомірного діяння уповноважений суб'єкт має право встановленим законом порядком застосувати стягнення за правопорушення. Однак не завжди, на думку правників, зазначені підстави збігаються [5, с. 82]. Розглянемо більш детально теоретичні аспекти підстав для адміністративної відповідальності із проекцією на сферу інтелектуальної власності.

Нормативною основою адміністративної відповідальності є система чинних норм права щодо врегулювання складів адміністративних проступків, системи та принципів застосування адміністративних стягнень, кола суб'єктів відповідальності й органів владних

повноважень для застосування адміністративних стягнень, процедури притягнення особи до відповідальності тощо. У сфері інтелектуальної власності нормативну основу адміністративної відповідальності становить насамперед Конституція України, відповідно до якої виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них (п. 22 ч. 1 ст. 92) [8]. Отже, відповідальність за вчинення адміністративних правопорушень дістала нормативно-правове закріплення на конституційному рівні як важливий інструмент охорони і захисту прав учасників правовідносин, зокрема, щодо об'єктів права інтелектуальної власності.

Нормативне регулювання адміністративної відповідальності за порушення прав у зазначеній сфері здійснюється також на основі Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) від 7 грудня 1984 р., який поєднує норми матеріального та процесуального права [9]. На думку О.І. Миколенко, у системі адміністративно-деліктного законодавства КУпАП посідає особливе місце тому, що, по-перше, він не лише перший, а й основний кодифікований акт України, що містить норми про адміністративну відповідальність, по-друге, КУпАП є найбільш повним за змістом нормативним актом, що регулює весь комплекс питань щодо адміністративної відповідальності [10, с. 17]. Водночас необхідно зазначити, що положення кодифікованого адміністративно-деліктного закону із плином часу дещо застаріли і не повною мірою відповідають вимогам сучасного періоду, однак є чинними нормативними підставами для притягнення до адміністративної відповідальності.

КУпАП стосовно питань сфери інтелектуальної власності містить ст. 51–2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності», віднесено до адміністративних правопорушень, що посягають на власність (гл. 6). Також КУпАП передбачає відповідальність за такі правопорушення у сфері послуг, як: демонстрування і поширення фільмів без державного посвідчення на право їх поширення та демонстрування фільмів (як ст. 164–6); порушення умов поширення і демонстрування фільмів, передбачених посвідченням на зазначені дії (ст. 164–7); незаконне поширення примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних (ст. 164–9); порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорту дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорту обладнання чи сировини для їх виробництва (ст. 164–13). Крім того, завдяки ухваленню Закону «Про державну підтримку кінематографії в Україні» від 23 березня 2017 р. посилюється захист об'єктів інтелектуальної діяльності та боротьба з піратством у сфері інтелектуальної власності, запроваджуються механізми боротьби з піратством, зокрема в мережі Інтернет, що передбачають новели КУпАП – ст. 164–17 «Порушення умов і правил, що визначають порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав із використанням мережі Інтернет» та ст. 164–18 «Наведення завідомо недостовірної інформації у заявах про припинення авторського права і (або) суміжних прав, вчинених з використанням мережі Інтернет» [11].

Систему законодавства про адміністративну відповідальність за порушення прав у сфері інтелектуальної власності, крім кодифікованого адміністративно-деліктного акта, становлять також інші закони, які діють автономно від КУпАП та встановлюють відповідальність осіб. Так, Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. надає перелік порушень авторського права і (або) суміжних прав, що дає підстави для захисту таких прав, зокрема судового, і зазначає, що захист особистих немайнових та майнових авторських прав здійснюється відповідно до адміністративного, цивільного і кримінального законодавства (ст. ст. 50–53) [12]. Адміністративно-правовий захист авторських прав розглянуто раніше [13]. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. (ст. ст. 34, 35) та Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. (ст. ст. 26, 27) визнають, що будь-яке посягання на права власника патенту вважається порушенням прав власника патенту, що веде до відповідальності за чинним законодавством України. Суди, відповідно до їхньої компетенції, вирішують, зокрема, спори про: авторство на винахід, корисну модель, промисловий зразок; встановлення факту використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка; встановлення власни-

ка патенту; порушення прав власника патенту; право попереднього користування; укладання та виконання ліцензійних договорів; компенсації. Отже, нормативною підставою для адміністративної відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності є КУпАП та спеціальні закони.

Фактичною підставою для адміністративної відповідальності є адміністративне правопорушення (проступок), тобто протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність (ч. 1 ст. 9 КУпАП). Сучасне українське адміністративне право переживає тривалу дискусію щодо співвідношення понять «адміністративне правопорушення» та «адміністративний проступок» шляхом виявлення критеріїв їх розмежування, що має велике теоретичне та практичне значення для становлення національного законодавства, насамперед адміністративного та кримінального [14, с. 5]. Ми поділяємо думку правників про необхідність вирішення наукою адміністративного права зазначеного питання, у дослідженні будемо вживати згадані поняття як синоніми.

КУпАП України визнає адміністративно караним таке порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, як незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності (ст. 51–2). Також юридичною основою адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері інтелектуальної власності, передбаченою КУпАП, становлять: демонстрування і поширення фільмів без державного посвідчення на таке право (ст. 164–6), незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних (ст. 164–9), порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорту дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорту обладнання чи сировини для їх виробництва (ст. 164–13); порушення умов і правил, що визначають порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав із використанням мережі Інтернет, зокрема, невчинення власником веб-сайту, постачальником послуг хостингу передбачених законодавством про авторське право і суміжні права дій щодо унеможливлення доступу користувачів мережі Інтернет до об'єктів авторського права і (або) суміжних прав тощо (ст. 164–17); наведення особою завідомо недостовірної інформації щодо наявності авторського права і (або) суміжного права в заяві про припинення порушень права з використанням мережі Інтернет (ст. 164–18).

Вчинення вказаних діянь залежно від складу правопорушення передбачає накладення штрафу від десяти до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції, обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення, конфіскацією фільмокопій, а також грошей, отриманих від їх демонстрування, продажу або передачі в прокат, конфіскацією примірників аудіовізуальних творів, фонограм, комп'ютерних програм, баз даних залежно від складу правопорушення.

Крім нормативних та фактичних підстав для адміністративної відповідальності, необхідними є процесуальні підстави, які передбачають процесуальні норми, що містить КУпАП, і які забезпечують притягнення винної особи до адміністративної відповідальності, а також наявність документів, оформлених відповідно до вимог закону, за яких до правопорушника застосовуються адміністративні стягнення (протокол про адміністративне правопорушення, постановка в справі, акти перевірки, довідки тощо). Так, узагальнені матеріали правозастосовної практики засвідчили низький рівень захисту прав інтелектуальної власності суб'єктів права. Зокрема, судді недостатньо вимогливо ставляться до матеріалів справ про адміністративне правопорушення і не реагують на систематичну неналежну підготовку цих матеріалів (недолучення до протоколів переліку вилученої контрафактної продукції; неналежне оформлення адміністративних протоколів; неправильно встановлений суб'єкт правопорушення; непідтвердження факту вчинення правопорушення актом контрольної закупівлі та

висновком експертизи) [15]. Вказані недоліки є найбільш поширеними в застосуванні адміністративних стягнень до порушників прав у сфері інтелектуальної власності.

Потреба якісного розгляду справ щодо інтелектуальної власності, які вирізняються суттєвою специфікою, а також збільшення їх кількості, євроінтеграційні наміри України сприяли необхідності в інституційному забезпеченні судової форми захисту прав інтелектуальної власності. У цьому аспекті, відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 2 червня 2016 р. та Указу Президента України «Про утворення Вишого суду з питань інтелектуальної власності» від 29 вересня 2017 р. № 299/2017, має бути створений Вищий суд з питань інтелектуальної власності. Є сподівання, що побудова ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності з урахуванням міжнародних стандартів покращить також інвестиційну привабливість України.

Висновки. Отже, встановлення правової природи підстав для адміністративної відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності надає можливість визначити їхні особливості.

По-перше, чинне законодавство передбачає наявність нормативних, фактичних та процесуальних підстав для адміністративної відповідальності в разі порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

По-друге, систему законодавства про адміністративну відповідальність за порушення прав у сфері інтелектуальної власності становлять КУпАП та спеціальні закони.

По-третє, порушення особистих немайнових та майнових прав авторів, винахідників дає підстави для захисту таких прав, зокрема судового, відповідно до адміністративного, цивільного і кримінального законодавства.

По-четверте, порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності передбачає накладення штрафу від десяти до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції, обладнання і матеріалів.

Використання результатів творчої інтелектуальної діяльності як стратегічного ресурсу в системі формування національного багатства та підвищення конкурентоспроможності економіки країни, прискорення інноваційного розвитку й інтеграції України в міжнародний економічний простір потребують вдосконалення законодавства, зокрема щодо захисту прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Авер'янов В.Б. Оновлення доктринальних засад українського адміністративного права у світлі євроінтеграційних вимог. Юридична Україна. 2010. № 3. С. 4–10.
2. Великий тлумачний словник української мови / упоряд. Т.В. Ковальова. К.; Х.: Фоліо, 2005. 767 с.
3. Колпаков В.К. Адміністративне право України. К.: Юрінком-Інтер, 1999. 736 с.
4. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. К.: Істина, 2008. 457 с.
5. Адміністративне право України: навчальний посібник / за заг. ред. Т.О. Коломоєць, Г.Ю. Гулевської. К.: Істина, 2007. 216 с.
6. Адміністративне право України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. К.: Юрінком-Інтер, 2003. 544 с.
7. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навчальний посібник. К.: Юрінком-Інтер, 2008. 256 с.
8. Конституція України, ухвалена Верховною Радою України 28 червня 1996 р. (станом на 30 серпня 2016 р.). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення, ухвалений 7 грудня 1984 р. (станом на 14 червня 2018 р.). Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
10. Миколенко О.І. Адміністративний процес та адміністративна відповідальність в Україні: навчальний посібник. Х.: Одиссей, 2010. 368 с.
11. Про державну підтримку кінематографії в Україні: Закон України від 23 березня 2017 р. (станом на 23 березня 2017 р.). Відомості Верховної Ради України. 2017. № 20. Ст. 240.

12. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. (станом на 26 квітня 2017 р.). Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64.

13. Капітаненко Н.П. Адміністративно-правовий захист авторських прав: стан законодавства. Право і суспільство. 2017. № 3. С. 129–134.

14. Ківалов С.В. Основні напрямки реформування адміністративного права. Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць / відп. за вип. Л.Р. Біла; МОН України, ОНЮА. Одеса: Юридична література, 2003. Вип. 19. С. 3–9.

15. Застосування судами законодавства у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності (ст. ст. 51–2, 164–9 КУпАП): узагальнення, підготовлене суддею Верховного Суду України М.А. Колесником, старшим консультантом управління узагальнення судової практики І.Б. Лавровською та головним консультантом управління А.І. Смолкіною. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/BFBD8AFB5E6BC531C2257B7C0042599B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/BFBD8AFB5E6BC531C2257B7C0042599B).

КАРЕЛІН В. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права
та кримінології,
старший лейтенант внутрішньої служби
(Академія Державної пенітенціарної
служби)

УДК 342.922

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЖИМУ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

У статті розглядається необхідність вивчення проблем та підходів до визначення адміністративно-правового режиму законності та дисципліни у сфері організації виконання покарань. Визначено основні нормативно-правові акти, які встановлюють і визначають повноваження посадових осіб, які забезпечують організацію адміністративно-правового режиму законності та дисципліни у сфері організації виконання покарань, проаналізовано погляди вчених на його складники та правову природу.

Ключові слова: режим, правовий режим, адміністративно-правовий режим, організація виконання покарань, Державна кримінально-виконавча служба України, кримінально-виконавча система.

В статье рассматривается необходимость исследования проблем и подходов к определению административно-правового режима законности и дисциплины в сфере организации исполнения наказаний. Определены основные нормативно-правовые акты, которые устанавливают и определяют полномочия должностных лиц, обеспечивающих организацию административно-правового режима законности и дисциплины в сфере организации исполнения наказаний, проанализированы взгляды ученых на его составляющие и правовую сущность.

Ключевые слова: режим, правовой режим, административно-правовой режим, организация исполнения наказаний, Государственная уголовно-исполнительная служба Украины, уголовно-исполнительная система.

